

ความคิดเห็นของราษฎรต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี
Public Opinion to the Human and Wild Elephant Conflicts Mitigation,
Khao Ang Rue Nai Wildlife Sanctuary in Kaeng Hang Maeo District,
Chanthaburi Province

วิภาวี วรรณสถิต*, รองลาภ สุขมาสรวง, พสุธา สุนทรห้าว

Wipawee Wannasatid, Ronglarp Sukmasuang, Pasuta Sunthornhao

สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10900

Forest Resource and Environmental Administration, Faculty of Forestry, Kasetsart University, Bangkok 10900 Thailand

*Corresponding author E-mail: priew.wipawee@gmail.com

(Received: September 3 2019.; Revised : October 18 2019.; Accepted : October 22 2019)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม ระดับความคิดเห็นของราษฎร และเปรียบเทียบตัวแปรที่มีผลต่อความคิดเห็นของราษฎรต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี โดยใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลราษฎรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน ครัวเรือน สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติที่ t-test และค่าสถิติเอฟ F-test

จากการศึกษาพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 66.6 อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 33.4 ระดับการศึกษา อยู่ชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 56.6 ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน 31-45 ปี ร้อยละ 41.6 ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก ร้อยละ 83.7 รายได้ครัวเรือนน้อยกว่า 100,000 บาทต่อปี ร้อยละ 51.1 ขนาดพื้นที่ถือครองน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 43.7 จำนวนชนิดพืชเกษตรที่ปลูกน้อยกว่า 3 ชนิด ร้อยละ 71.8 เคยได้รับความเสียหายของพืชเกษตรจากช้างป่า ร้อยละ 68.7 ระยะทางจากที่ทำกินถึงพื้นที่ป่า มากกว่า 4 กิโลเมตร ร้อยละ 80.0 ไม่เคยมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาช้างป่า ร้อยละ 56.3 ไม่รับรู้หรือรับทราบแนวเขตแต่อย่างใด ร้อยละ 64.5 ในด้านความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า และการป้องกันพืชเกษตรและการขับไล่ช้างป่า มีความรู้อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 63.9 และ 66.6 ตามลำดับ และมีความคิดเห็นต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.11 หมายถึง การดำเนินการเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า ควรจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขในบางประเด็น เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกว่าเดิม โดยความคิดเห็นของราษฎรต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า แตกต่างกันตามรายได้ครัวเรือน การรับรู้แนวเขต ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า และความรู้เกี่ยวกับการป้องกันพืชเกษตรและการขับไล่ช้างป่า

คำสำคัญ : ความคิดเห็น, การลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน

Abstract

This research was conducted with the purposes to study of economic circumstances, the society, the level of public opinion, and compare variables that leads to the human and wild elephant conflicts mitigation, Khao Ang Rue Nai Wildlife Sanctuary in Kaeng Hang Maeo District, Chanthaburi Province. The research instruments were quantitative surveys on 380 samples which are households in the studied area. The statistical methodologies were frequency, percentage, median, max and min, standard deviation, t-test and F-test, and the statistical significance (P-Value = 0.05).

According to the results, most of the samples, 66.6%, were men. 33.4% of the samples were 41-51 years old. 56.6% of the samples were elementary students. 41.6% of samples spent 31-45 years to settle down. 83.7% of samples do agriculture for their living. 51.1% of samples have less than 100,000 income per year. 43.7% of samples have claimed their properties less than 10 acres, or equal. 71.8% of the samples cultivate less than three agricultural crops. 68.7% of the samples had experienced the destruction by wild elephants. 80.0% of the samples said the distance between their property and the forest were longer than 4 kilometers. 56.3% of the samples, who had no experience of such destruction, were involving with the resolution towards the issues of wild elephants. 64.5% of the samples were not aware of the boundary of Khao Ang Rue Nai Wildlife Sanctuary. For conservation knowledges about forest and wildlife resources and knowledge about methods for preserving agricultural crops and techniques for repelling wild elephant, the result were respectively. The level of public opinion were at intermediate level (overate point 3.11) 63.9% and 66.6%. The human and wild elephant conflicts mitigation with different were as follows: 1. Households income 2. Awareness of the boundary 3. Conservation knowledge about forest and wildlife resources 4. Knowledges about methods for preserving agricultural crops and techniques for repelling wild elephants.

Keywords : Opinion, Human and wild elephant conflicts mitigation, Khao Ang Rue Nai Wildlife Sanctuary

บทนำ

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าเป็นปัญหาที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นโดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่รอบป่าอนุรักษ์ที่มีช้างป่าอาศัยอยู่ สาเหตุสำคัญของปัญหาเกิดขึ้นเนื่องจากการพัฒนาและการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เคยเป็นที่อาศัยของช้างป่า และบริเวณรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ การปลูกพืชเกษตรที่ช้างป่าชอบกิน ความแห้งแล้งขาดแคลนน้ำ และอาหารในพื้นที่อาศัยที่เหลืออยู่นอกเหนือจากการบุกรุกพื้นที่ป่าอนุรักษ์และถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า การลักลอบล่าและกิจกรรมอื่นในพื้นที่ป่าอนุรักษ์เหล่านี้เป็นมูลเหตุสำคัญนำไปสู่การออกมานอกพื้นที่ และเผชิญหน้ากับปัญหาความขัดแย้งมากยิ่งขึ้น (ศุภกิจ วินิตพรสวรรค์, 2557) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน เป็นป่าอนุรักษ์ 1 ใน 27 แห่งที่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าอย่างรุนแรงมากที่สุดแห่งหนึ่ง ปัญหาดังกล่าวเกิดสะสมเพิ่มพูนขึ้นตามลำดับการใช้พื้นที่ป่าของมนุษย์ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ประกอบกับสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็นที่ราบต่อเนื่องกันกับป่าอนุรักษ์ที่เหลืออยู่ การปลูกพืชเกษตรในพื้นที่ที่เคยเป็นป่าสภาพปัญหาในปัจจุบันรุนแรงอยู่ในระดับสูงสุด เมื่อพิจารณาจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้น 3 ปีวิจัย ได้แก่ ทรัพย์สิน ช้างป่า และคน (ไสว วังหงษา และคณะ, 2551) นอกเหนือจากการเพิ่มประชากรช้างป่าในพื้นที่ถึงร้อยละ 9.83 ต่อปี (ไสว วังหงษา, 2547) ปัจจุบันมีช้างป่าอาศัยอยู่ในพื้นที่ประมาณ 237 ตัว ในขณะที่พื้นที่สามารถรองรับประชากรได้เพียง 160-170 ตัว (ไสว วังหงษา และคณะ, 2552) โดยพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของช้างป่ามีเพียง ร้อยละ 36.61 (ศุภกิจวิจัยป่าไม้, 2542) นอกจากนี้ การออกมานอกพื้นที่ของช้างป่าโดยรอบพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนครอบคลุมพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ ปราจีนบุรี ชลบุรี ระยอง จันทบุรี สระแก้ว และ ฉะเชิงเทรา เป็นระยะทางจากแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าออกไปนับร้อยกิโลเมตร การแก้ปัญหาช้างป่าออกนอกพื้นที่ปัจจุบันใช้การขุดคูป้องกันช้างป่าเป็นหลัก โดยมีการขุดคูกันช้างป่ารอบพื้นที่ไปแล้ว รวมระยะทางยาวประมาณ 400 กิโลเมตร และมีแผนขุดคูกันช้างป่ารอบพื้นที่เป็นระยะทางรวมทั้งหมดประมาณ 600 กิโลเมตร ตลอดจนมีการปรับปรุงแหล่งน้ำ แหล่งโปงภายในพื้นที่ แต่พบว่าช้างป่าเข้าใช้ประโยชน์ไม่มากนัก และปัญหาในปัจจุบันเกิดขึ้นจากการที่ช้างป่าเดินทางออกไปหากินไกลจากแนวเขตมากขึ้น บางครั้งเกิดความเสียหายหรือมีราษฎรได้รับบาดเจ็บ เสียชีวิต (คณะวนศาสตร์, 2556) แม้ว่าได้มีการดำเนินการด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังไม่ค่อยดีขึ้น โดยส่วนหนึ่งเกิดจากการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาซึ่งขาดผลการศึกษาความคิดเห็นของราษฎรที่มีต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า ดังนั้น การศึกษาความคิดเห็นของราษฎรต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์

ป่าเขาอ่างฤๅไน อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่ารุนแรงที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ เพื่อประกอบการดำเนินงาน และตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลทางด้านวิชาการ ตลอดจนนำไปสู่การกำหนดมาตรการในการบริหารจัดการ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าให้เหมาะสมยิ่งขึ้นในพื้นที่นี้ และพื้นที่แห่งอื่นต่อไป

สมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้ คือ ความคิดเห็นของราษฎรต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพหลัก รายได้ครัวเรือน ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ขนาดพื้นที่ถือครอง ระยะทางจากที่ทำกินถึงป่า การรับรู้แนวเขต จำนวนชนิดพืชเกษตรที่ปลูก การได้รับความเสียหายของพืชเกษตรที่ปลูกจากช้างป่า ประสบการณ์การมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาช้างป่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันพืชเกษตรและการขับไล่ช้างป่า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และระดับความคิดเห็นของราษฎร
2. เพื่อเปรียบเทียบตัวแปรที่มีผลต่อความคิดเห็นของราษฎรต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปทดสอบ (pre-test) กับตัวแทนครัวเรือนที่มีกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียง บริเวณหมู่ที่ 14 บ้านเขากล้วยไม้ ตำบลคลองตะเกรา อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 40 ชุด เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยวิธีของ Cronbach's alpha เพื่อเป็นการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของราษฎรต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า ได้ค่า Alpha เท่ากับ 0.89 และทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของคำถามเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าของราษฎร และความรู้เกี่ยวกับการป้องกันพืชเกษตรและการขับไล่ช้างป่า โดยใช้วิธีของ Kuder-Richardson ตามสูตร KR-20 ได้ค่าเท่ากับ 0.75 และ 0.85 ตามลำดับ จากนั้นทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากการตรวจเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ข้อมูลเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาคั้งนี้ คือ ตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยอยู่บริเวณตำบลพวา ตำบลขุนซ่อง ตำบลแก่งหางแมว ตำบลเขาวงกต และตำบลสามพี่น้อง อำเภอกงหางแมว จังหวัดจันทบุรี ซึ่งได้รับผลกระทบจากช้างป่า มีจำนวน 22 หมู่บ้าน 7,741 ครัวเรือน (กรมการปกครอง, 2560) การกำหนดขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมจากจำนวนครัวเรือน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) และใช้สูตรของ Yamane (1973) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 ได้ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมจำนวน 380 ครัวเรือน และใช้สูตรกระจายตามสัดส่วนของสูงบกข จากมีกร (2526) เพื่อให้เกิดการกระจายของกลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลทั้ง 22 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 และ 11 ตำบลพวา อำเภอกงหางแมว จังหวัดจันทบุรี จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการศึกษเท่ากับ 22, 22, 33, 22, 19, 7, 26, 17, 13 และ 17 ตามลำดับ หมู่ที่ 8, 9, 12 และ 17 ตำบลขุนซ่อง อำเภอกงหางแมว จังหวัดจันทบุรี จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการศึกษเท่ากับ 19, 12, 9 และ 15 ตามลำดับ หมู่ที่ 9 และ 12 ตำบลแก่งหางแมว อำเภอกงหางแมว จังหวัดจันทบุรี จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการศึกษเท่ากับ 10 และ 7 ตามลำดับ หมู่ที่ 1, 2 และ 3 ตำบลเขาวงกต อำเภอกงหางแมว จังหวัดจันทบุรี จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการศึกษเท่ากับ 32, 21 และ 14 ตามลำดับ หมู่ที่ 6, 7 และ 8 ตำบลสามพี่น้อง อำเภอกงหางแมว จังหวัดจันทบุรี จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการศึกษเท่ากับ 14, 18 และ 11 ตามลำดับ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยสร้างคำถามทดสอบความรู้ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน นำคะแนนเฉลี่ยของราษฎรกลุ่มตัวอย่าง มาเป็นเกณฑ์แบ่งระดับความรู้ออกเป็น 2 ระดับ คือ ถ้าคะแนนที่ได้มากกว่าหรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ยถือว่ามีความรู้อยู่ในระดับสูง และถ้าคะแนนที่ได้น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยถือว่ามีความรู้อยู่ในระดับต่ำ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการป้องกันพืชเกษตรและการขับไล่ช้างป่า โดยสร้างคำถามทดสอบความรู้ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน นำคะแนนเฉลี่ยของราษฎรกลุ่มตัวอย่าง มาเป็นเกณฑ์แบ่งระดับความรู้ออกเป็น 2 ระดับ คือ ถ้าคะแนนที่ได้มากกว่าหรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ยถือว่ามีความรู้อยู่ในระดับสูง และถ้าคะแนนที่ได้น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยถือว่ามีความรู้อยู่ในระดับต่ำ

ส่วนที่ 4 ข้อมูลความคิดเห็นของราษฎรต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน อำเภอกงหางแมว จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นคำถามที่มีคำตอบให้เลือกตอบเป็นมาตราวัดแบบ Likert's Scale แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยให้คะแนน 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ จากนั้นจัดแบ่งอันตรภาคชั้นของคะแนนออกเป็น 5 ชั้น เพื่อบ่งบอระดับความคิดเห็นของราษฎรเป็นรายชื่อ และระดับความคิดเห็นในภาพรวม โดยนำคำตอบแต่ละข้อของคำถามความคิดเห็นมาหาค่าเฉลี่ยของคำตอบ จากนั้นจึงนำค่าเฉลี่ยคำตอบทุกข้อดังกล่าวมาหาค่าเฉลี่ยอีกครั้ง ได้กำหนดระดับความคิดเห็นของราษฎรกลุ่มตัวอย่างต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ John W. Best (Best, 1981) ได้แก่ ระดับต่ำ ระดับค่อนข้างต่ำ ระดับปานกลาง ระดับสูง และระดับสูงมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00-1.49, 1.50-2.49, 2.50-3.49, 3.50-4.49 และ 4.50-5.00 ตามลำดับ

ส่วนที่ 5 ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเกี่ยวกับการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าในปัจจุบัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

- นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง ทำการลงรหัส และป้อนข้อมูล
- ทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด
- การทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของราษฎรต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน อำเภอกงหางแมว จังหวัดจันทบุรี ที่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามตัวแปรอิสระ โดยใช้สถิติที (t-test) กับตัวแปรอิสระที่แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม และใช้สถิติเอฟ (F-test) กับตัวแปรอิสระที่แบ่งกลุ่มมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ ภายหลังจากทดสอบสถิติเอฟ (F-test) แล้วพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparisons)
- การประมวลผลและการตีความหมายของข้อมูล

ผลการวิจัย

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลทั่วไป

เพศ ของราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 66.6 และเพศหญิง ร้อยละ 33.4

อายุ ส่วนใหญ่ราษฎรกลุ่มตัวอย่างมีอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 33.4 รองลงมาคืออายุ 51-60 ปี, 30-40 ปี, มากกว่า 60 ปี และน้อยกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.6, 21.3, 11.8 และ 6.8 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา ของราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 56.6 รองลงมา คือ มัธยมศึกษา/ปวช. ไม่ได้เรียนหนังสือ และอนุปริญญา/ปวส. ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 29.2, 9.2 และ 5.0 ตามลำดับ

การประกอบอาชีพหลักของครัวเรือน ส่วนใหญ่ราษฎร กลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ร้อยละ 83.7 รองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป อื่น ๆ (เลี้ยงสัตว์ อาชีพอิสระ และทำงาน กับหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ) และค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 9.2, 3.7 และ 3.4 ตามลำดับ

การประกอบอาชีพรองของครัวเรือน ส่วนใหญ่ราษฎร กลุ่มตัวอย่างไม่มีอาชีพรอง ร้อยละ 70.5 และมีอาชีพรอง ร้อยละ 29.5 โดยประกอบอาชีพรอง คือ รับจ้าง ค้าขาย เกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 49.1, 31.3, 12.5, 5.4 และ 1.8 ตามลำดับ

รายได้ครัวเรือนต่อปี ของราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรายได้ครัวเรือนต่อปีน้อยกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 51.1 รองลงมา คือ มีรายได้ครัวเรือนต่อปี 100,000-200,000 บาท, 200,001-300,000 บาท และมากกว่า 300,000 บาท คิดเป็น ร้อยละ 30.8, 12.6 และ 5.5 ตามลำดับ

รายจ่ายครัวเรือนต่อปี ของราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรายจ่ายครัวเรือนต่อปีน้อยกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 61.1 รองลงมา คือ มีรายจ่ายครัวเรือนต่อปี 100,000-200,000 บาท, 200,001-300,000 บาท และมากกว่า 300,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.8, 10.0 และ 2.1 ตามลำดับ

การตั้งถิ่นฐาน ส่วนใหญ่ราษฎรกลุ่มตัวอย่างอพยพ มาจากที่อื่น ร้อยละ 50.8 และอยู่มาตั้งแต่เกิด ร้อยละ 49.2 โดยอพยพมาจากจังหวัดระยองมากที่สุด ร้อยละ 40.9 รองลงมา คือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดฉะเชิงเทรา คิดเป็น ร้อยละ 14.5, 5.2 และ 4.1 ตามลำดับ

ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ของราษฎรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน 31-45 ปี ร้อยละ 41.6 รองลงมา คือ มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน 16-30 ปี, 46-60 ปี, 1-15 ปี และตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 27.6, 17.1, 11.1 และ 2.6 ตามลำดับ

ขนาดพื้นที่ถือครอง ของราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีขนาดพื้นที่ถือครองน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 43.7 รองลงมา คือ มีพื้นที่ถือครอง 11-20 ไร่, มากกว่า 30 ไร่ และ 21-30 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.6, 15.0 และ 14.7 ตามลำดับ

ความเพียงพอของที่ดินที่ครอบครอง ส่วนใหญ่ราษฎร กลุ่มตัวอย่างมีความเพียงพอของที่ดินที่ครอบครอง ร้อยละ 68.7 และมีที่ดินไม่เพียงพอ ร้อยละ 31.3 โดยส่วนใหญ่ยังต้องการเพิ่ม 0-10 ไร่ ร้อยละ 49.6 รองลงมา คือ ต้องการเพิ่ม 11-20 ไร่, 21-30 ไร่, 31-40 ไร่ และตั้งแต่ 41 ไร่ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 36.1, 8.4, 5.0 และ 0.8 ตามลำดับ

ระยะทางจากที่ทำกินถึงพื้นที่ป่าของราษฎรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีระยะทางจากที่ทำกินถึงพื้นที่ป่าของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ ป่าเขาอ่างฤๅไนมากกว่า 4 กิโลเมตร ร้อยละ 80.0 รองลงมา คือ มีระยะทางจากที่ทำกินถึงพื้นที่ป่าที่น้อยกว่า 1 กิโลเมตร, 1-2 กิโลเมตร และ 3-4 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 9.2, 5.5 และ 5.3 ตามลำดับ

การรับรู้แนวเขตของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ส่วนใหญ่ราษฎรกลุ่มตัวอย่างไม่รับรู้หรือรับทราบแนวเขต ร้อยละ 64.5 รองลงมา คือ รับรู้หรือรับทราบแนวเขตเป็นบางจุด และรับรู้ หรือรับทราบแนวเขตเป็นอย่างดี คิดเป็นร้อยละ 30.0 และ 5.5 ตามลำดับ

การใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับปลูกพืชเกษตร ของราษฎร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับปลูกพืชเกษตร ร้อยละ 95.3 และไม่ได้ใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับปลูกพืชเกษตร ร้อยละ 4.7 โดยพืชเกษตรที่ปลูกส่วนใหญ่ คือ ยางพารา ร้อยละ 79.20 รองลงมา คือ พืชผักสวนครัว ทุเรียน ขนุน มังคุด อื่นๆ ลองกอง/กลางสาด เงาะ มะละกอ สับปะรด มันสำปะหลัง มะม่วง มะม่วงหิมพานต์ และอ้อย คิดเป็นร้อยละ 32.40, 15.80, 13.40, 11.30, 9.70, 8.70, 8.20, 6.80, 6.30, 6.10, 5.00, 3.90 และ 1.30 ตามลำดับ

จำนวนชนิดพืชเกษตรที่ปลูก ของราษฎรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ปลูกพืชเกษตรน้อยกว่า 3 ชนิด ร้อยละ 71.8 รองลงมา ปลูกพืชเกษตร จำนวน 3-4 ชนิด และตั้งแต่ 5 ชนิดขึ้นไป คิดเป็น ร้อยละ 16.6 และ 11.6 ตามลำดับ

การได้รับความเสียหายของพืชเกษตรที่ปลูกจากช้างป่า ส่วนใหญ่ราษฎรกลุ่มตัวอย่างเคยได้รับความเสียหายของพืชเกษตร ที่ปลูกจากช้างป่า ร้อยละ 68.7 และไม่เคยได้รับความเสียหายของ พืชเกษตรที่ปลูกจากช้างป่า ร้อยละ 31.3

ปริมาณความเสียหายของพืชเกษตรที่ถูกทำลายโดย ช้างป่า ของราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับความเสียหายจาก การถูกช้างป่าทำลายพืชเกษตรบางส่วน (ไม่เกิน ร้อยละ 30)

ร้อยละ 68.2 รองลงมา คือ ได้รับความเสียหายจากการถูกช้างป่าทำลายพืชเกษตรปานกลาง (ร้อยละ 30-80) และเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 80-100) คิดเป็นร้อยละ 28.4 และ 3.4 ตามลำดับ

ความถี่ที่เคยถูกช้างป่าบุกรุกทำลายพืชเกษตรในรอบ 1 ปี ส่วนใหญ่ราษฎรกลุ่มตัวอย่างเคยถูกช้างป่าบุกรุกทำลายพืชเกษตรในรอบ 1 ปี น้อยกว่า 10 ครั้ง ร้อยละ 41.0 รองลงมา คือ เคยถูกช้างป่าบุกรุกทำลายพืชเกษตร 10-20 ครั้ง, มากกว่า 70 ครั้งขึ้นไป, 21-30 ครั้ง, 51-60 ครั้ง, 31-40 ครั้ง, 41-50 ครั้ง และ 61-70 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.6, 18.4, 7.3, 4.6, 4.2, 1.5 และ 0.4 ตามลำดับ

ประสบการณ์การมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาช้างป่า ส่วนใหญ่ราษฎรกลุ่มตัวอย่างไม่เคยมีประสบการณ์ร่วมแก้ไขปัญหาช้างป่า ร้อยละ 56.3 และเคยมีประสบการณ์ร่วมแก้ไขปัญหาช้างป่า ร้อยละ 43.7 โดยมีประสบการณ์ร่วมแก้ไขปัญหาช้างป่า คือ ร่วมประชุมแก้ปัญหาช้างป่ากับเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 70.5 รองลงมา คือ ร่วมออกลาดตระเวนกับเจ้าหน้าที่ ร่วมอบรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาช้างป่ากับเจ้าหน้าที่ และร่วมปลูกพืชอาหารช้างกับเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 25.9, 2.4 และ 1.2 ตามลำดับ

การรับรู้ถึงข่าวสารเกี่ยวกับช้างป่าที่เข้ามาพื้นที่ในชุมชนของราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับช้างป่าที่เข้ามาพื้นที่ในชุมชน ร้อยละ 99.5 และไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับช้างป่าที่เข้ามาพื้นที่ในชุมชน ร้อยละ 0.5

ข้อมูลแหล่งข่าวเกี่ยวกับช้างป่า ส่วนใหญ่ราษฎรกลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลแหล่งข่าวเกี่ยวกับช้างป่าจากผู้นำชุมชน ร้อยละ 86.1 รองลงมา คือ ได้รับข้อมูลแหล่งข่าวจากญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน เจอด้วยตนเอง เจ้าหน้าที่ป่าไม้ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ โทรทัศน์/วิทยุ หอกระจายข่าว องค์การเอกชน และแหล่งข่าวอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 72.1, 71.8, 50.0, 17.4, 13.7, 13.4, 4.2, 2.1 และ 1.6 ตามลำดับ

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าของราษฎรกลุ่มตัวอย่างพบว่า ตอบคำถามได้คะแนนต่ำที่สุด 7 คะแนน สูงสุด 20 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ย 17.83 คะแนน โดยคำถามที่ราษฎรกลุ่มตัวอย่างตอบถูกมากที่สุด คือ ทรัพยากรป่าไม้เป็นแหล่งปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคที่อยู่อาศัย ในการดำรงชีวิตของมนุษย์และสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 94.5 และคำถามที่ราษฎรกลุ่มตัวอย่างตอบถูกน้อยที่สุด คือ ช้างป่าเป็นสัตว์ป่าสงวนตาม พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 คิดเป็นร้อยละ 69.5 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าของราษฎรกลุ่มตัวอย่าง

มาแบ่งระดับความรู้ออกเป็น 2 ระดับ พบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 63.9 และมีความรู้อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 36.1

ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันพืชเกษตรและการขับไล่ช้างป่า

ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันพืชเกษตรและการขับไล่ช้างป่าของราษฎรกลุ่มตัวอย่างพบว่า ตอบคำถามได้คะแนนต่ำที่สุด 4 คะแนน สูงสุด 16 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ย 14.31 คะแนน โดยคำถามที่ราษฎรกลุ่มตัวอย่างตอบถูกมากที่สุด คือ การจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากช้างป่า ทำให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าได้มากขึ้น และการแก้ปัญหาช้างป่าที่ดีที่สุด คือ การกำจัดช้างป่าให้หมดไปจากรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน คิดเป็นร้อยละ 93.7 เท่ากัน และคำถามที่ราษฎรกลุ่มตัวอย่างตอบถูกน้อยที่สุด คือ การสร้างเส้นทางเดินเชื่อมป่าไม่สามารถช่วยลดปัญหาช้างป่าทำลายพืชเกษตรได้ คิดเป็นร้อยละ 75.0 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการป้องกันพืชเกษตรและการขับไล่ช้างป่าของราษฎรกลุ่มตัวอย่างมาแบ่งระดับความรู้ออกเป็น 2 ระดับ พบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันพืชเกษตรและการขับไล่ช้างป่าอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 66.6 และมีความรู้อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 33.4

ความคิดเห็นของราษฎรต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า

ความคิดเห็นของราษฎรกลุ่มตัวอย่างต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.11 หมายถึง การดำเนินการเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า ควรจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขในบางประเด็น เพื่อให้เกิดความเหมาะสมมากกว่าเดิม เมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก เป็นรายชื่อพบว่า ความคิดเห็นของราษฎรกลุ่มตัวอย่างต่อการแก้ไขปัญหาปัจจุบันทำให้ราษฎรมีรายได้จากการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้นอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.81 รองลงมา คือ การแก้ไขปัญหาปัจจุบันสามารถช่วยลดปัญหาช้างป่าบุกรุกทำลายพืชเกษตร/ที่ทำกินของราษฎรได้อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.72 และการแก้ไขปัญหาปัจจุบันสามารถลดปัญหาความขัดแย้งและความเครียดระหว่างคนกับช้างป่าได้ อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.72 สำหรับระดับความคิดเห็นที่อยู่ในระดับต่ำที่สุด พิจารณาเป็นรายชื่อพบว่า ความคิดเห็นของราษฎรกลุ่มตัวอย่างต่อการเคลื่อนย้ายช้างป่าที่ดุร้าย เพื่อลดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ มีค่าเฉลี่ย 1.68

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเกี่ยวกับการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าในปัจจุบัน

จากการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่าควรจัดสรรพื้นที่ให้ช้างป่าโดยเฉพาะ พร้อมสร้างแหล่งน้ำ แหล่งอาหารให้เพียงพอ เพื่อไม่ให้ช้างป่าเข้ามาในพื้นที่ชุมชน พร้อมทั้งทำแนวป้องกัน ทำรั้วรั้วผึ้ง รั้วไฟฟ้า ชุดคูกันช้าง คิดเป็นร้อยละ 67.5 ควรมีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ช่วยวางแผนและให้ความรู้เกี่ยวกับป้องกันช้างป่า มีหอกระจายเสียงแจ้งเตือนในเวลาที่มีช้างป่าบุกรุก และมีการจัดเวรยามเฝ้าระวัง คิดเป็นร้อยละ 14.3 ควรควบคุมประชากรช้างป่าโดยการทำหมัน และฉีดยาคุมกำเนิด คิดเป็นร้อยละ 6.5 ควรปล่อยให้ช้างป่าอยู่ตามธรรมชาติ ไม่ไปรบกวนช้างป่า

คิดเป็นร้อยละ 6.5 และควรจัดสรรงบประมาณชดเชยค่าเสียหายให้ประชาชนที่มากขึ้น รวมทั้งสนับสนุนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์ป้องกันและขับไล่ช้างป่า คิดเป็นร้อยละ 5.2

การทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รายได้ครัวเรือน การรับรู้แนวเขต ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า และความรู้เกี่ยวกับการป้องกันพืชเกษตรและการขับไล่ช้างป่า ที่แตกต่างกัน ทำให้ความคิดเห็นของราษฎรต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ตัวแปรที่มีผลต่อความคิดเห็นของราษฎรกลุ่มตัวอย่างต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

ตัวแปรอิสระ	ค่า t	ค่า F
1. เพศ	-1.15 ^{ns}	-
2. อายุ	-	1.45 ^{ns}
3. ระดับการศึกษา	-	1.91 ^{ns}
4. ประกอบอาชีพหลัก	-	0.88 ^{ns}
5. รายได้ครัวเรือน	-	15.00 [*]
6. ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน	-	0.39 ^{ns}
7. ขนาดพื้นที่ถือครอง	-	1.08 ^{ns}
8. ระยะทางจากที่ทำกินถึงป่า	-	0.64 ^{ns}
9. การรับรู้แนวเขต	-	39.06 [*]
10. จำนวนชนิดพืชเกษตรที่ปลูก	-	1.08 ^{ns}
11. การได้รับความเสียหายของพืชเกษตรที่ปลูกจากช้างป่า	0.94 ^{ns}	-
12. ประสบการณ์การมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาช้างป่า	-1.43 ^{ns}	-
13. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า	-3.43 [*]	-
14. ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันพืชเกษตรและการขับไล่ช้างป่า	-2.86 [*]	-

หมายเหตุ *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาตัวแปรที่มีผลต่อความคิดเห็นของราษฎรกลุ่มตัวอย่างต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า รายตัวแปรมีรายละเอียด ดังนี้

รายได้ครัวเรือน ได้แบ่งรายได้ครัวเรือนของราษฎรกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มราษฎรที่มีรายได้น้อยกว่า 100,000 บาท, 100,000-200,000 บาท, 200,001-300,000 บาท และมากกว่า 300,000 บาท จากการศึกษพบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ครัวเรือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อทำการทดสอบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น โดยภาพรวมเป็นรายคู่โดยวิธีการของ Scheffe' จำแนกตามรายได้ครัวเรือน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 คู่ ได้แก่ รายได้ครัวเรือนน้อยกว่า 100,000 บาท กับรายได้ครัวเรือน 100,000-200,000 บาท รายได้ครัวเรือนน้อยกว่า 100,000 บาท กับรายได้ครัวเรือน 200,001 - 300,000 บาท และรายได้ครัวเรือนน้อยกว่า 100,000 บาท กับรายได้ครัวเรือนมากกว่า 300,000 บาท นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

การรับรู้แนวเขต ได้แบ่งการรับรู้แนวเขตของราษฎร กลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มราษฎรที่รับรู้หรือรับทราบแนวเขตเป็นอย่างดี กลุ่มราษฎรที่รับรู้หรือรับทราบแนวเขตเป็นบางจุดและกลุ่มราษฎรที่ไม่รับรู้หรือรับทราบแนวเขตแต่อย่างใด จากการศึกษาค้นคว้า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้แนวเขตต่างกันมีความคิดเห็นต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อทำการทดสอบความคิดเห็นโดยภาพรวมเป็นรายคู่โดยวิธีการของ Scheffe' จำแนกตามการรับรู้แนวเขต พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ รับรู้หรือรับทราบแนวเขตเป็นอย่างดี กับไม่รับรู้หรือรับทราบแนวเขตแต่อย่างใด และรับรู้หรือรับทราบแนวเขตเป็นบางจุด กับไม่รับรู้หรือรับทราบแนวเขตแต่อย่างใด นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ได้แบ่งระดับความรู้ของราษฎรกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความรู้อยู่ในระดับต่ำ และกลุ่มที่มีความรู้อยู่ในระดับสูง พบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ในระดับสูงมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันพืชเกษตรและการขับไล่ช้างป่า ได้แบ่งระดับความรู้ของราษฎรกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความรู้อยู่ในระดับต่ำ และกลุ่มที่มีความรู้อยู่ในระดับสูง พบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ในระดับสูงมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และระดับความคิดเห็นของราษฎร สรุปได้ว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 66.6 อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 33.4 ระดับการศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 56.6 ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน 31-45 ปี ร้อยละ 41.6 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ร้อยละ 83.7 รายได้ครัวเรือนน้อยกว่า 100,000 บาทต่อปี ร้อยละ 51.1 ขนาดพื้นที่ถือครองน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 43.7 จำนวนชนิดพืชเกษตรที่ปลูกน้อยกว่า 3 ชนิด ร้อยละ 71.8 เคยได้รับความเสียหายของพืชเกษตรจากช้างป่า ร้อยละ 68.7 ระยะทางจากที่ทำกินถึงพื้นที่ป่า มากกว่า 4 กิโลเมตร ร้อยละ 80.0 ไม่เคยมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาช้างป่า ร้อยละ 56.3 และไม่รับรู้หรือรับทราบแนวเขตแต่อย่างใด ร้อยละ 64.5 มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 63.9 และมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันพืชเกษตรและการขับไล่ช้างป่าอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 66.6 สำหรับความคิดเห็นของราษฎรกลุ่มตัวอย่างต่อการลดปัญหาความขัดแย้ง

ระหว่างคนกับช้างป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.11 หมายถึง การดำเนินการเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า ควรจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขในบางประเด็น เพื่อให้เกิดความเหมาะสมมากกว่าเดิม

2. ผลการเปรียบเทียบตัวแปรที่มีผลต่อความคิดเห็นของราษฎรต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี จำแนกรายตัวแปร มีรายละเอียดดังนี้

2.1 รายได้ครัวเรือนที่แตกต่างกันทำให้ความคิดเห็นต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากราษฎรที่มีรายได้น้อยกว่า 100,000 บาท ซึ่งเป็นผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และเคยได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากช้างป่าต่อพืชเกษตร จึงให้ความสำคัญต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่ามาก ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศรี พิพัฒน์ (2556) ศึกษาความคิดเห็นของราษฎรต่อกองทุนช่วยเหลืออาหารช้างป่าแห่งประเทศไทย: กรณีศึกษา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองเครือหวายเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดจันทบุรี พบว่า รายได้ครัวเรือนของราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นของราษฎรต่อกองทุนช่วยเหลืออาหารช้างป่าแห่งประเทศไทยด้วย

2.2 การรับรู้แนวเขตที่แตกต่างกันทำให้ความคิดเห็นต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่รับรู้หรือรับทราบแนวเขต แม้ว่าจะมีระยะทางจากที่ทำกินถึงพื้นที่ป่าใกล้หรือไกลเพียงใดก็ตาม อาจเป็นเพราะยังขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือการแสดงป้ายแนวเขตพื้นที่ป่า เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบแนวเขตพื้นที่ป่าของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนอย่างชัดเจนและทั่วถึง นอกจากนี้ราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยการปลูกพืชเกษตร ซึ่งมักจะได้รับความเสียหายของพืชเกษตรจากช้างป่าด้วยเช่นกัน ดังนั้น การรับรู้แนวเขตพื้นที่ป่าของราษฎรที่แตกต่างกันจะมีผลต่อการระมัดระวังตนเองและทรัพย์สินจากการเข้าไปใกล้บริเวณพื้นที่ที่ช้างป่าบางส่วนอาศัยตามแนวเขตพื้นที่ป่า นำไปสู่การเฝ้าระวังผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากช้างป่าได้มากยิ่งขึ้น จึงให้ความสำคัญต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่ามากขึ้น ซึ่งในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน พบว่า ประชากรช้างป่าบางส่วนมักหากินอยู่ตามแนวเขตรอยต่อระหว่างพื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตรกรรม สร้างความเดือดร้อน และความเสียหายให้กับเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำกินอยู่ใกล้ชายป่า (ไสว วังหงษา และคณะ, 2552)

2.3 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า และความรู้เกี่ยวกับการป้องกันพืชเกษตรและการขับไล่ ช้างป่าที่แตกต่างกันทำให้ความคิดเห็นต่อการลดปัญหาความขัดแย้ง ระหว่างคนกับช้างป่าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ระดับสูงมีความคิดเห็นต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าสูงกว่าราษฎร กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ระดับต่ำ เนื่องมาจากราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่มี ระดับความรู้สูงประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า รวมถึงมีการเรียนรู้กระบวนการป้องกัน ความเสียหายของทรัพยากรและพืชเกษตรที่เกิดขึ้นจากช้างป่าด้วย วิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม จากการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงสังเกตเห็นความสำคัญของการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคน กับช้างป่า ที่จะสามารถเป็นแนวทางนำไปสู่การช่วยลดความรุนแรง ของปัญหาดังกล่าวภายในพื้นที่ให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้

ข้อเสนอแนะ

1. ราษฎรส่วนใหญ่เคยได้รับความเสียหายของพืช เกษตรที่ปลูกจากการถูกช้างป่าบุกรุกทำลาย แต่ส่วนใหญ่ยังไม่รับรู้ หรือรับทราบแนวเขตของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ทั้งยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาช้างป่า ดังนั้น หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามาส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ช้างป่า เพื่อให้ราษฎรรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาช้างป่า ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง อีกทั้งยังทำให้ราษฎรรู้จัก ถึงวิธีการป้องกันและวิธีการขับไล่ช้างป่าที่ถูกต้องด้วย
2. ราษฎรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่มีหน่วยงานเข้า มาดูแล และเยียวยาความเสียหาย โดยการจ่ายค่าชดเชยให้แก่ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่า แต่ในขณะที่เดียวกันกลับพบว่ การจ่ายค่าชดเชยความเสียหายนั้น ยังเข้าไม่ถึงถึงทุกพื้นที่ และ การจ่ายค่าชดเชยยังไม่เหมาะสมกับค่าเสียหายที่ได้รับ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรกำหนดให้มีมาตรการเยียวยา ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากช้างป่าอย่างชัดเจนให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น
3. ราษฎรส่วนใหญ่คิดว่าวิธีการที่ช้างป่าออกมาหากิน นอกพื้นที่ป่า และเข้ามาบุกรุกพื้นที่เกษตรของชาวบ้านมีสาเหตุ จากแหล่งอาหารของช้างป่าไม่เพียงพอ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการเร่งฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัยของช้างป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ ป่าเขาอ่างฤๅไน ให้มีคุณภาพและพอเพียงกับจำนวนประชากรช้างป่า และสร้างแหล่งน้ำ แหล่งอาหาร สร้างแนวป้องกันการเข้ามาบุกรุก ทำลายของช้างป่าให้ได้ผลดีมากกว่านี้
4. ราษฎรส่วนใหญ่ยังไม่พึงพอใจกับการจัดการปัญหา ช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องควรปรับปรุงมาตรการเฝ้าระวังและติดตามช้างป่า พร้อมทั้งแจ้งข่าวเพื่อเตือนภัยหากมีช้างป่ากำลังจะเข้ามาบุกรุก

ทำลาย เพื่อให้ชาวบ้านทราบเส้นทางที่ช้างป่ากำลังจะออกนอกพื้นที่ โดยที่ไม่ต้องเสียเวลาเฝ้าระวังช้างป่าตนเอง

5. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ราษฎรต่อการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าในพื้นที่ ที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่าแห่งอื่น ซึ่งอยู่โดยรอบเขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน เพื่อนำผลการศึกษาไปประกอบการดำเนินงาน และตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลทางด้านวิชาการ ในการกำหนด มาตรการการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ระหว่างคนกับช้างป่าในภาพรวมของพื้นที่อย่างเหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี พ.ศ.2559. [Online]. เข้าถึงได้จาก : http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/views/show-ProvinceData.php_2560.
- คณะวนศาสตร์. (2556). แผนการอนุรักษ์และแก้ไขปัญหาช้างใน ประเทศไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- เพ็ญศรี พิพัฒน์. (2556). ความคิดเห็นของราษฎรต่อกองทุน ช่วยเหลืออาหารช้างป่าแห่งประเทศไทย: กรณีศึกษา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองเคียวเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- ศุภกิจ วินิตพรสวรรค์. (2557). คู่กันช้าง. ในผลงานวิจัยและ รายงานความก้าวหน้างานวิจัย ประจำปี 2555. กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยาน แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. กรุงเทพฯ. หน้า 195-202.
- ศุภย์วิจัยป่าไม้. (2542). โครงการศึกษาการประยุกต์ใช้ข้อมูลจาก การสำรวจระยะไกลและระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อสำรวจตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของการใช้ ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขา อ่างฤๅไน. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- สูงงกช จามิกร. (2526). สถิติวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยทาง สังคมศาสตร์. ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ไสว วังหงษา. (2547). การศึกษาการเปลี่ยนแปลงประชากร ช้างป่า ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน. ในผลงานวิจัยและรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ประจำปี 2546. กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์ สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. กรุงเทพฯ. หน้า 35-53.

- ไสว วังหงษา, ส่องสกณ บัญเกิด และกัลยาณี บุญเกิด. (2551). **เกณฑ์ความรุนแรงปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนและช้างป่าในประเทศไทย**. ใน ผลงานวิจัยและรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ประจำปี พ.ศ.2550. กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. กรุงเทพฯ. หน้า 183-190.
- ไสว วังหงษา, บุญชู อยู่ภู, พงษ์ศักดิ์ โคตรชมพู, อำนาจ สัมพันธ์, ปราโมทย์ ชิตทรงสวัสดิ์, วิศณ อ่วมแจ้ง, อยู่ เสนาธรรม และกัลยาณี บุญเกิด. (2552). **ประสิทธิภาพของคูกันช้างออกนอกพื้นที่เขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน**. ใน ผลงานวิจัย และรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ประจำปี 2552. กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่าสำนักอนุรักษ์ สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. กรุงเทพฯ. หน้า 97-107.
- Best, J. W. (1981). **Research in education**. 4th ed. New Jersey: Prentice Hall.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed.. New York: Harper and Row Publication.

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี